

graubünden

Charta 2021 – 2030

Parc da natüra Biosfera Val Müstair

Recapitulaziun Part C: Plan da management

Impressum

Cumischiun da Biosfera

Judith Fasser, Präsidentin

Hansjörg Weber, Vizepräsident

Armin Andri

Norman Backhaus

Thomas Brülisauer

Livio Conrad

Marco Gilly

Jon Gross

Daniel Pitsch

Pio Pitsch

Marina Stadler

Ulrich Veith

Corsin Wetter

Ivan Zangerle

Autur/-a

Linda Feichtinger, Leiterin Wissensmanagement

David Spinnler, Geschäftsführer

Dominik Siegrist, HSR Hochschule für Technik Rapperswil

Franziska Peter, Leiterin Bildung & Kultur

Thorsten Frohn, Leiter Marketing & Kommunikation

Aline Oertli, Leiterin Angebotsentwicklung

Yves Schwyzer, Leiter Natur & Landschaft

Karin Merz, Leiterin Administration

Cussagliaziun

Adrian Kräuchi, Landplan, Lohnstorf

Tschierv, 9.12.2019

Frontaspiz: Gaudenz Danuser

La Confederaziun ha concess al Parc da natüra regional Biosfera Val Müstair l'on 2011 il label da "Parc d'importanza naziunala". Quist label vain surdat mincha desch ons danövmaing in basa d'üna charta. La charta cuntegna ultra dal reglamaint dal parc ün plan da management da 10 ons pel Parc da natüra. Quist descriva ils svilups i'l territori dal parc, muossa fermezzas, deblezzas, schanzas e ris-chs e definischa la strategia e'ls effects cha'l Parc da natüra vess da raggiundscher. Cun l'acconsentimaint da votantas e votants dal cumün da Val Müstair e cun l'approvaziun dal Chantun e da la Confederaziun cumainza la segunda fasa da gestiun dal Parc da natüra l'on 2021 chi düra fin dal 2030.

Cuort purtret dal Parc da natüra

Il Parc da natüra regional Biosfera Val Müstair cumpiglia cun 199 km² l'inter territori dal cumün da Val Müstair e s'extenda dal Pass dal Fuorn sur las fracziuns da Tschier, Lü, Fuldera, Valchava, Sta. Maria fin a Müstair al cunfin cul Vnuost vaschin (Tirol dal Süd / Italia, ill. 1). Il Parc da natüra es situà tanter il Parc Naziunal Svizzer i'l vest e'l Parc Naziunal dal Stelvio (Italia) vers süd. Cul Parc Naziunal Svizzer e parts dal cumün da Scuol fuorma il Parc da natüra ultra da quai il Reservat da biosfera Engiadina Val Müstair da l'UNESCO.

Illustraziun. 1. Perimeter dal Parc da natüra regional Biosfera Val Müstair.

Particularitats da la Biosfera Val Müstair

Che sun las particularitats da la Biosfera Val Müstair? Che renda la Val Müstair incunparabla in congrual cun otras regiuns e parcs? In quai chi segua gnaran descrittas ün pêr da las plü importantas e bellas valurs da la natüra e cultura dal Parc da natüra.

La natüra e la cuntrada: il chapital per l'avegnir da la Val Müstair.

Il Parc da natüra regiunal Biosfera Val Müstair as distingua tras üna cuntrada attractiva ed originala. Il flüm dal Rom dà la taimpra a la val principala, el es l'unic flüm da val da la Svizra chi nu vain ütalisà per prodüer energia. El ha pudü mantegner plü o main sia originalità. Quellas parts dal traiget chi d'eiran gnüdas modifichadas, sun per gronda part gnüdas revitalisadas d'ürant ils ultims ons. Lung il flüm dal Rom exista üna cuntrada alluviala cun 114 hectaras terrain ümid d'importanza naziunala, regiunala e locala. Lung las costas da la val consista la cuntrada d'ün mosaïc da differents geners da spazis da viver, uschè da gods rars e pas-chs aint il god fin pro tschispa sütta termofila e tschispa maigra da muntogna. Quists dispuonan d'üna gronda biodiversità cun üna blerüra da spezchas raras. Bliers elemaints tradiziunals da la cuntrada culturala sun amo avantman, sco terrassadas, mürs sechs e chanals da sauar istorics, uschedits auals. Duos spazis natürals fich specials sun il lai da muntogna Lai da Rims sün 2400 m s.m. e la vallada alpina intacta da la Val Mora sün passa 2000 m s.m. al süd da la val principala. Ma eir il tschèl nocturn es alch tuottafat particular. La Val Müstair fa part dals territoris da la Svizra cul plü pac insuos-chamaint tras glüm.

La val culturala cul bain cultural UNESCO, la clostra San Jon.

Ün'epoca istorica importanta per la Val Müstair es il temp da regenza da l'imperatur franc Carl il Grond. L'on 775 d.C. ha quist fundà la clostra San Jon, quai tenor la legenda, davo ch'el vaiva survivü üna strasora sül Pass da l'Umbrail. Ils frescos carolingics dals temps da fundaziun as poja admirar infin al di dad hoz ed els sun il motiv cha la clostra appartegna daspö l'on 1983 al Patrimoni cultural mundial da l'UNESCO e chi attira minch'on millis da visitaduras e visitadurs. Ultra da sia rolla sco center cristian vaiva la clostra ün'importanza eir per motivs strategics e pertoccond il trafic sün via. Quai surtuot pervi da las duos vias da transit vers la Lombardia, sur il Pass da l'Umbrail e tras la Val Mora vers la Vuclina. Daspö il 12-avel tschientiner infin al di dad hoz vain la clostra manada da muongias benedictinas.

Lifestyle rumantsch: L'unic parc da natüra jauer.

La cultura illa Biosfera Val Müstair es retorumantscha (idiom vallader). La populaziun discuorra il dialect jauer e vain nomnada perquai eir "Jauers". La Val Müstair es cun quai l'unic Parc da natüra in Svizra, ingio cha la lingua retorumantscha s'ha mantgnüda fich ferm.

Üna val rumantscha plain cultura cun art, litteratura, musica e teater.

La Val Müstair es caracterisada d'üna cultura alpina. Ultra da las tradiziuns sco il chant, il Chalandamarz o la chatscha, sun eir tradiziuns artischanas fich derasadas. Unic es pro quai fin hoz l'artischanadi da la tessonda a man. Quist artischanadi prosperescha danövmaing e la scolaziun per imprendar quist manster in Svizra vain spüert sulettamaing illa Val Müstair. Degn da gnir manzunà es eir il Muglin Mall cul plü vegl mecanissem da muglin da la Svizra chi funcziuna amo. Qua as poja imprendar a cugnuoscher amo hoz co cha'l gran gniva elavurà l'on 1676 cur cha'l muglin es gnü mis in funcziun.

La natüra e la cuntrada: basa per nos prodots regional.

L'agricultura i'l territori dal Parc da natüra vain pratichada per 80% in möd biologic. Quista s'orientescha pustüt vers la producziun da lat e charn. Grazcha a la nova «Chascharia Val Müstair» resta l'augmaint da la valur illa val. Ün'aigna chasa da maz es in planisaziun. L'uffizi forestal Val Müstair cultiva ils gods tenor las normas dal label FSC. L'impraisa respunsabla pel provedimaint d'energia dal cumün dal Parc da natüra Val Müstair prodüa tenor las normas da «naturemade star». Da far adöver dal flüm principal da la val, il Rom, es gnü renunzchà sapchaintamaing da vart dal cumün. Daspö l'on 2016 es il cumün ultra da quai tschertifichà sco cità d'energia.

Il Parc da natüra Biosfera Val Müstair at piglia our dal minchadi – amez aint illa natüra.

Las grondas valurs natüralas e culturalas aint il Parc da natüra regional Biosfera Val Müstair sun la basa per ün turissem in accord cun la natüra e la cultura. Las gestiuns d'allogiamaint e gastronomia han per part üna lunga tradiziun chi va inavo fin i'l 14-avel tschientiner. La tradiziun turistica es caracterisada d'hotels e d'ustarias in edifizis vegls. Müstair e Sta. Maria sun registrats i'l Inventar federal da lös svizzers d'importanza naziunala degns da protecziun (ISOS).

Insembel eschna fermes – il parc da natüra amez tanter duos Parcs naziunals ed intretschà aint illa regiun da trais pajais.

Il Parc da natüra regional Biosfera Val Müstair es situà tanter duos gronds territoris protets, il Parc Naziunal Svizzer e'l Parc Naziunal dal Stelvio in Italia. Ultra da quai es il Parc da natüra üna part da l'UNESCO Reservat da biosfera Engiadina Val Müstair. Cun quists duos fermes partenaris illa regiun, cul Parc Naziunal Svizzer e'l Reservat da biosfera sco eir cun oters parcs dals trais pajais cunfinants, es il Parc da natüra part d'üna rait da cumpetenzas importanta per ün svilup persistent.

Mumaints decisivs essenzials da la fasa da gestiun passada

La Biosfera Val Müstair ha pudü realisar e sustegner d'ürant la fasa da gestiun passada üna blerüra da progets e masüras. In quai chi segua vegnan enumerats ün pèr mumaints decisivs dal Parc da natüra.

Mantegner ed augmentar la valor da la natüra e cuntrada

- Daspö l'on 2019 sun avantman tuot las expertisas e'ls concepts da pasculaziun per las alps da la Val Müstair (proget concept d'alps).
- Daspö l'on 2019 es avantman il concept davart la protecziun da las spezchas da la Biosfera per promover l'ögliet da grippa ed ulteriuras spezchas raras in mera (chüralla dal di e silips).
- L'on 2018 es gnü drivi l'üert per sorts da granezza e daspö han lö là regularmaing arrandschamaints.
- L'on 2018 es gnü dat l'incumbenza per revitalisar las ultimas duos parts da l'aua dal Rom chi nu sun amo revitalisadas.
- Daspö l'on 2018 es avantman la decleraziun d'intenziun da la Cooperativa per lavurs da fabrica Fuldera per augmentar la valor da la cuntrada terrassada "Chomp Sura". Il proget vegn realisà a partir da l'on 2020.
- Daspö l'on 2016 ha il Parc da natüra coordinà tuot in tuot 1'462 dis da lavur da persunas cun ingaschamaints da lavur cun voluntaris. Ils ingaschamaints praistan üna contribuziun importanta per mantegner la cuntrada natürala e culturala aint il Parc da natüra e creschan ün augmaint da la valor illa Val Müstair in connex cun la proviantaziun, l'allogi, il transport e la prestaziun da lavur.
- Daspö l'on 2016 vegnan sanats mürs sechis sün üna surfatscha visibla da 280 m².
- L'on 2013 es gnüda renatürada la palü bassa sü Jufplaun. Il foss chi d'eira gnü fat artificialmaing i'ls ons 70, es gnü barricadà in divers lös cun saivs da lain inchastradas e per part implits cun material.
- Daspö l'on 2008 vain elavurà e realisà il concept d'immundizchas per la Biosfera Val Müstair in regard a la prevenziun d'incaps cun l'uors. Ultra da quai han gnü lö numerusas masüras da sensibilisaziun davart la tematica da l'uors ed ultimamaing eir davart la tematica dal luf.

Promoziun dad ün'economia regiunala persistenta

- Daspö l'on 2019 es il Food Trail (chatscha da s-chazis culinaries) üna nouva spüerta turistica cun success.
- Daspö l'on 2019 sta a disposiziun a la populaziun, giasts ed al post d'administraziun da la Biosfera Val Müstair ün e-auto per tour a fit sur Sharoo. L'auto e la culuonna da tancadi cun forza electrica prodotta 100% in möd persistent (cumün da Val Müstair) as rechattan directamaing davant il post d'administraziun a Tschier.
- Daspö l'on 2018 sun gnüts tschertificats tuot in tuot 46 prodots da las gruppas da prodots gran, lat e charn. La tschertificaziun garantischa cha almain 80% da tuot la materia primara d'ün prodot deriva dal territori dal Parc da natüra e cha la gronda part da la chadaina da producziun ha lö illa Val Müstair.
- Daspö l'on 2011 daja regularmaing excursiuns, guidas e referats chi sun coordinats da la Biosfera Val Müstair. Al cumanzamaint da la fasa da gestiun dal Parc da natüra d'eiran quistas offertas scrittas oura sco offertas pauschalas da viadis da natüra.
- Daspö l'on 2011 as partecipescha la Biosfera Val Müstair in media a 8–10 exposiziuns e marchats l'on. Ün focus es drizzà qua sün exposiziuns da prodots surtuot giò la Bassa da lingua tudais-cha (gruppa in mera turistica dal Parc da natüra), ma eir sün la preschentscha a l'intern dal Parc da natüra (p.ex. Marchà da Biosfera illa cuort da la clostra).

Promoziun da la cultura regiunala

- Daspö l'on 2018 es occupada la piazza per la coordinaziun da cultura chi coordinescha e comunichescha arrandschamaints culturals illa Val Müstair e Tuer (Taufers).
- Daspö l'on 2017 maina il bus da cultura a chasa ils giasts d'arrandschamaints da la saira eir davo l'urari da bus regular chi va a fin ca. a las 20.00.
- Tanter ils ons 2016 e 2019 es gnüda digitalisada la Biblioteca Jaura.
- Daspö l'on 2012 vain adressà il pled intenziunadamaing als Jauers chi's laschan increscher da la Val Müstair cun ün arrandschamaint "ils Jauerins" – ün barat dals Jauers emigrats cun la populaziun chi viva illa Val Müstair. L'on 2018 es gnü stabili sco arrandschamaint da successiun ün barat culs proprietaris da seguondas abitaziuns.
- Daspö l'on 2011 sustegna il Parc da natüra numerusas publicaziuns (cudeschs, dcs) in lingua retorumantscha.

Sensibilisaziun e fuormaziun/educaziun ambientala

- L'on 2017 es gnüda inaugurada la Chatscha Jaura: Üna chatscha da s-chazis d'energias regenerablas da Müstair fin a Sta. Maria.
- Daspö l'on 2017 ha lö ün'acziun per sensibilisar a sportistas e sportists sün naiv in regard al cumport chi schanaja las bes-chas sulvadias, quai adüna üna fin d'eivna per stagiun d'inviern.

- Daspö l'on 2016 stan a disposiziun a la scoula da la Val Müstair spüertas da fuormaziun gratuitas. Las scolaras e'ls scolars da la val imprendan a cugnuoscher in quist connex las valurs culturalas e natüralas dal Parc da natüra.
- Daspö l'on 2011 stan a disposiziun differentas spüertas da fuormaziun a scoulas chi vegnan in ün chomp da classa i'l Parc da natüra. Daspö l'on 2016 as basan quistas süls princips d'üna fuormaziun per ün svilup persistent (Bildung für nachhaltige Entwicklung BNE)e's referischan al plan d'instrucziun 21.
- Daspö l'on 2011 sun tanter 40 fin 57 peritas e perits (ambaschadurs/-ras dal Parc da natüra) chi rapreschaintan e sustegnan il Parc da natüra sün excursiuns, guidas o infuorman a giasts in occasiun da lur lavur quotidiana.
- Daspö l'on 2011 organisescha e realisescha il Parc da natüra minch'on 1–2 perfecziunamaints per peritas e perits.

Management, comunicaziun e svilup dal spazi

- Daspö l'on 2019 vain tramissa la gazetta dal Parc da natüra "Jau sun Biosfera" in tuot las chasadas da la Biosfera Val Müstair.
- L'on 2018 han gnü lö duos workshops cun la populaziun. In occasiun da quists duos lavuradoris per l'avegnir han pudü gnir inoltradas e trattadas ideas da proget.
- Daspö l'on 2018 daja üna nouva pagina-web/homepage da la Biosfera Val Müstair.
- Daspö l'on 2018 as ha definà danov ils process e las intersecziuns culla destinaziun Turissem Engiadina Scuol, Samignun, Val Müstair SA (TESSVM). Daspö lura daja eir ün s-chambi intensiv tanter las duos organisaziuns.
- Daspö l'on 2017 es la Biosfera Val Müstair ün'instituziun da dret public e vain manada strategicamaing da la Cumischiun da Biosfera da 14 persunas.
- Daspö l'on 2016 sun stabilidas differentas gruppas da lavur dal Parc da natüra: GL Natüra & Cuntrada, GL Turissem, GL Prodots regionalis, GL Fuormaziun e GL Cultura Jaura.
- Daspö l'on 2014 daja l'app Biosfera chi vain permanentamaing actualisada ed amplifichada. Tras quista app as poja gnir a cugnuoscher la Val Müstair.
- Daspö l'on 2011 chüra ed amplifichescha il Parc da natüra permanentamaing sia rait ed es commember da la Rait svizra pels parcs, da la Società dals parcs grischuns, da la rait surregionala Natura Raetica.
- Daspö l'on 2011 infuormescha il parc da natüra la populaziun via la gazetta da la val, il Mas-chalch.

Perscrutaziun

- Daspö l'on 2016 ha lö l'eivna da stüdi internaziunala da "Scienza e giuventüna" aint il Parc da natüra. Giuvenilas e giuvenils imprendan a cugnuoscher metodas da perscrutaziun ed examineschan la natüra da la Val Müstair.
- Daspö l'on 2011 coordinescha la Biosfera Val Müstair progets da perscrutaziun insembel cun ulteriurs commembers da la Cumischiun da perscrutaziun dal Parc Naziunal Svizzer (FOK).

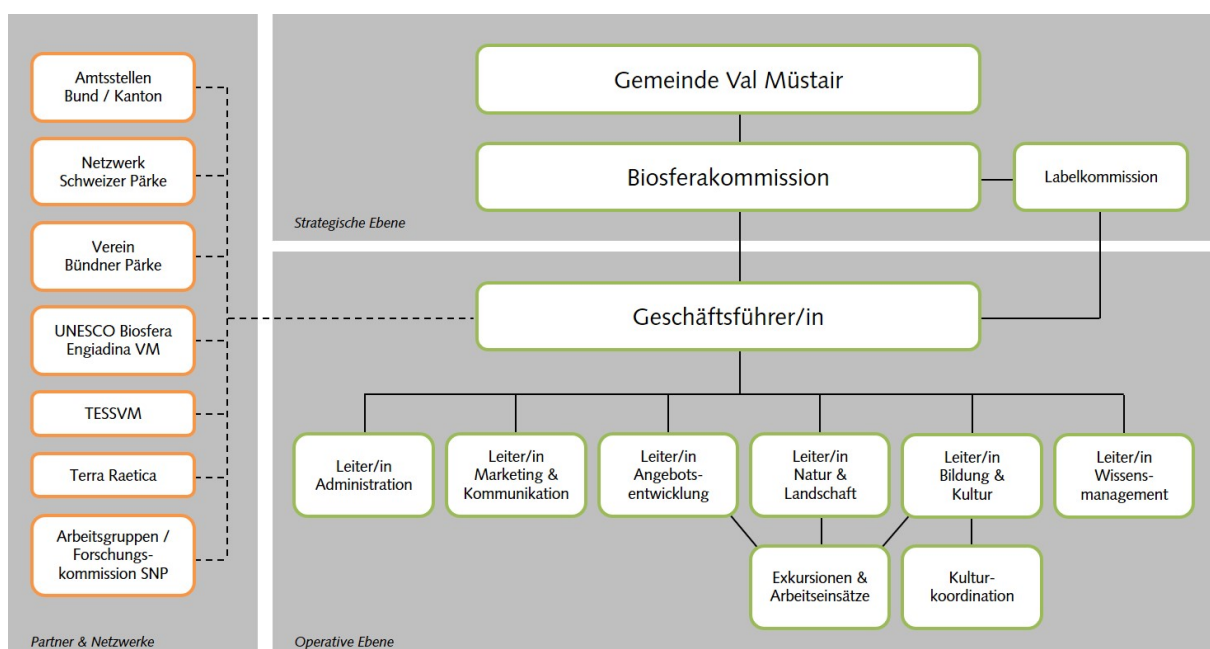
- Daspö l'on 2011 sun gnüts realisats 53 progets da perscrutaziun illa Biosfera Val Müstair e publichats tuot in tuot 38 artichels da perscrutaziun, rapports illas medias e cudeschs. Las retscherchas tendschan da dumondas davart spezchas specialas da bes-chas e plantas (p.ex. silips, orchideas) fin pro interrogaziuns da turists (p.ex. davart lur activitats, expensas d'ün di) ed indigens (p.ex. percepziun da la s-chürdüm).
- Daspö l'on 2011 ha lö mincha duos ons il di da GEO da la natüra illa Biosfera Val Müstair. Perscrutadras e perscrutaders piglian suot la marella infra 24 uras la flora e la fauna in ün territori aint il Parc da natüra.

Recapitulaziun da l'orientaziun strategica

Organ strategic

La structura nova dal Parc da natüra Biosfera Val Müstair sco instituziun dal dret public dal cumün es realisada daspö l'avuost 2017 (Ill. 2). Tenor ils statuts maina la cumischiun da la Biosfera il parc sco organ strategic. La cumischiun da la Biosfera consista da 14 commembers da tuot las gruppas d'interess da la regiun ed ha uschè üna basa fich largia.

In plü s'haja realisà üna cumischiun da label. Quella consista da commembers da la cumischiun da la Biosfera, da collavuradors dal parc da natüra e da divers portaders da praistaziuns. La cumischiun da label examinescha impustüt las dumondas per la consegna dal label per prodots dal parc da natüra. La cumischiun da label elavura eir novas cuvegns da sortimaints e cuvegns da partenariats culs portaders da praistaziuns.

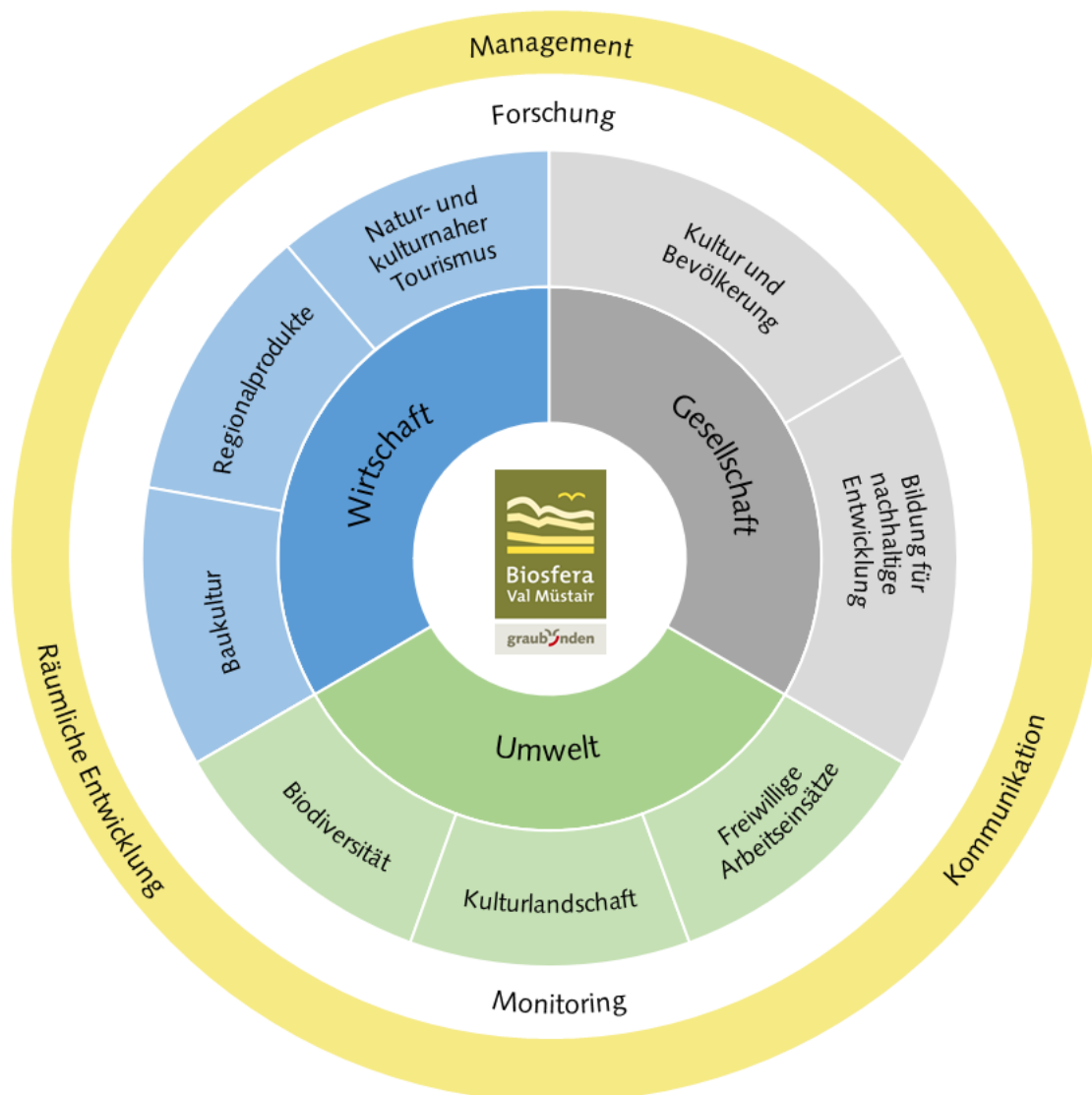

Illustraziun. 2. Organigramm da Biosfera Val Müstair.

Strategia, böt da l'effet e progets

Insembel cun la Cumischiun da Biosfera ed as basond sün las experienzas dals ultims desch ons (cfr. rapport d'evaluaziun) sco eir da l'analisa da las fermezzas e deblezzas, ha formulà la Cumischiun da Biosfera la strategia pels ons 2021–2030 cun set böts strategics. Quists böts descrivan a che incumbenzas principalas cha la Biosfera Val Müstair voul as dedichar i'ls prossems desch ons. Per mincha böt strategic vain ultra da quai explichà cun che progets ed activitats cha'l Parc da natüra less ragiundscher seis böts strategics. Illa dumonda per sustegns finanziaals 2020–2024 sun ils singuls progets descrits detagliadamaing. La dumonda es gnüda deliberada da la radunanza cumünala in schner 2019 ed eir approvada da la Confederaziun e dal Chantun. L'illustraziun 3 muossa la structura da proget.

Per mincha böt strategic ha ultra da quai sviluppà il team dal Parc da natüra insembel cun la Cumischiun da Biosfera differents messadis per pudair illustrar concretamaing ils böts.

Illustraziun. 3. Structura da progets da la Biosfera Val Müstair illas dimensiuns ambiaint, economia persistente e società.

Böt strategic: Mantegnimaint ed augmaint da valur da la qualità da natüra e cuntrada

Culla Biosfera Val Müstair ans ingaschaina per nossa natüra e cuntrada unica.

Che less raggiundscher la Biosfera Val Müstair:

- ➔ La chüra e la colliaziun da spazis da viver da la Val Müstair attribuischan ad ün mantegnimaint a lunga vista da las spezchas indigenas.
- ➔ Cun la chüra dvainta la cuntrada attractiva ed importanta.

Co less la Biosfera Val Müstair raggiundscher seis böts?

- Augmentar la valur, reacquistar e colliar spazis da viver.
- Promouwer spezchas raras e particularas da bes-chas e plantas da la Val Müstair.
- Tour masüras per la chüra e promoziun da frus-chaglia, bös-chs singuls, saivs vivas eui.
- Chürar ed augmentar la valur dad elemaints characteristics da la cuntrada, sco p.ex. auals, mürs sechs, vias da transit istoricas eui.
- Coordinar ingaschamaints per la chüra da la cuntrada cun la populaziun e giasts.
- Elavurar l'istorgia da la cuntrada da la Val Müstair ed intermediar müdamaints illa cuntrada, muosar il potenzial dal svilup illa cuntrada.
- Coordinar activitats sül chomp da natüra e cuntrada tanter Chantun, cumün, cultivaturs, silvicultura, protecziun da la natüra ed ulteriurs acturs.

Böt strategic: Promoziun dal turissem in accord cun la natüra e cultura

La Biosfera Val Müstair – porta la pitschna val ora aint il mond.

Che less ragiundscher la Biosfera Val Müstair?

- ➔ Las spüertas e'ls prodots dal turissem in accord cun la natüra e cultura contribuiscan ad augmantar la creaziun da valur regiunala.
- ➔ Partenadis cun la Biosfera servan ad augmantar la qualità e la creaziun da valur da l'hotellaria e gastronomia.
- ➔ Ils partenadis tanter il Parc da natüra e'ls portaders da prestaziuns turisticas rinforzan la preschentscha turistica da la marca "Biosfera Val Müstair", la recugnoschabilità e promouvan l'identificaziun dals giasts cun la Biosfera Val Müstair.
- ➔ La promoziun da la mobilità moderada fuorman la basa per l'utilisaziun turistica a contribuiscan a spüertas ed experienzas turisticas persistentas.
- ➔ La repartiziun dals visitadurs sustegna a schaniar spazis sensibels da la cuntrada e garantischa da render perceptibel las activitats natüralas e culturalas in accord cun las necessitats ecologicas da la Val Müstair.

Co less la Biosfera Val Müstair ragiundscher seis böts?

- S-chaffir e commercialisar spüertas tipicas pel parc ed in accord cun la natüra e cultura.
- Organisar nouvs partenadis, gestiun e perfecziunar ils partenadis culs portaders da prestaziuns turisticas.
- Promouver la colliaziun da portaders da prestaziuns turisticas tanter pêr e cun otras branschas, surtuot cun l'agricultura, intensivivar la collavuraziun.
- Sustegner l'ulteriur svilup da chanals da commercialisaziun innovativs, la cumplettaziun e l'avertüra da chanals da vendita.
- Manischar ils giasts per proteger spazis da la cuntrada sensibels e biotops.
- Promouver la mobilità cul trafic public e'l velo.

Böt strategic: Promoziun dad ün'economia regiunala persistenta

Stima per prodots regiunals dal Parc da natüra Biosfera Val Müstair – grazia a nossa natüra sco basa da produenziun.

Che less raggiundscher la Biosfera Val Müstair?

- ➔ Cun promover intenziunadamaing prodots regiunals chi vegnan prodüts persistentamaing vain augmantada la creaziun da valor.
- ➔ La mansteranza locala vain rinforzada cun cussagliaziun e commercialisaziun e la creaziun da valor vain augmantada.

Co less la Biosfera Val Müstair raggiundscher seis böts?

- Tschertifichar prodots da la Val Müstair cul label da prodots da la Biosfera Val Müstair.
- Commercialisar, vender e garantir la qualità da prodots tschertifichats dal Parc da natüra e dal rait dals parcs svizzers.
- Perfecziunar ils chanals da commercialisaziun innovativs. Cumplettar e trar a nüz chanals da vendita.
- Iniziar e realisar progets innovativs ed orientats a l'economia dals producents / interpraisas da servezzans.
- Promouver cooperaziuns cun intrapraisas da servezzans/producents cun perfecziunamaints, barat e metter a disposiziun capacitats al management da progets.
- Promover fuormas alternativas da lavur, per exaimpel spazis da "Coworking".
- Elavurar material d'infuormaziun ed organisar arrandschamaints d'infuormaziun davart la sanaziun energetica d'edifizis, standard da minergia e l'ütilisaziun da materias primaras regiunalas pro fabricats novs e müdadas d'edifizi.

Böt strategic: Promoziun da la cultura regiunala

Üna val rumantscha plain cultura cun art, litteratura, musica e teater. Nus mantgnain nossas valurs culla Biosfera Val Müstair!

Che vuol rajiundscher la Biosfera Val Müstair?

- ➔ La Val Müstair dispuona d'üna vita culturala multifaria.
- ➔ Las spüertas culturalas aint il Parc da natüra chattan üna gronda reputaziun e visibilità pro la populaziun e'ls giasts.
- ➔ La populaziun e'ls giasts vezzan il rumantsch sco lingua vitala da la Val Müstair.
- ➔ Purtrets tipics dal cumün cun edifizis singuls importants e bains culturals contribuischan a l'identificaziun da la populaziun cun la Val Müstair e sun la basa importanta pel turissem.

Co less la Biosfera Val Müstair rajiundscher seis böts?

- ChüRAR e mantegner la cultura da minchadi da la populaziun indigena, specialmaing la lingua retorumantscha (jauer).
- Intermediar l'ierta culturala da la Val Müstair.
- ChüRAR üna cultura dal parc vitala cun includer la populaziun e'ls giasts.
- Coordinar cumplessivamaing ils arrandschamaints culturals illa Val Müstair per sgüRAR la qualità da las spüertas e trar a nüz las sinergias.
- Mantegner, augmentar la valur e sviluppar purtrets dal cumün characteristics e marcants e spazis libers d'abitadis.
- Mantegner e sanar bains culturals sco elemaints d'identificaziun e sco basa dal turissem.

Böt strategic: Promoziun da la fuormaziun per ün svilup persistent

Educaziun per la giuventüna: Nos avegnir aint il spazi da viver e lö da natüra il plü attractiv e persistent da las alps.

Che less raggiundscher la Biosfera Val Müstair?

- ➔ La populaziun, giasts e specialmaing uffants e giuvenils chattan ün access fascinant a la natüra e cultura.
- ➔ La populaziun e'ls giasts sun sensibilisats per las valurs da la natüra, ambiaint e cultura dal Parc da natüra ed ün cumport persistent vain promovü.

Co less la Biosfera Val Müstair raggiundscher seis böts?

- Realisar ed actualisar la spüerta da sensibilisaziun e fuormaziun chi'd es specifica pel parc.
- Concepir ed offerir spüertas da scoula e spüertas da temp liber davart temas dal parc.
- Sustegner e realisar spüertas per uffants e giuvenils.
- Concretisar la collavuraziun cun scoulas ed ulteriuras instituziuns da fuormaziun.
- Concretisar e sviluppar inavant ils mezs d'agüd didactics.
- Perfecziunamaint per manaders da l'acziun in regard ad ingaschamaints da lavur voluntaris sül chomp da natüra e cuntrada e per ambaschadurs/-ras dal Parc da natüra, uschè nomnats perits/peritas.

Böt strategic: Garanzia da management, comunicaziun e svilup dal spazi

Il Parc da natüra Biosfera Val Müstair: center da cumpetenzza per ün svilup persistent.

Che less raggiundscher la Biosfera Val Müstair?

- ➔ Il management strategic ed operativ es garanti e promouva l'ulteriu svilup cuntinuand dal Parc da natüra. La populaziun dispuona d'ün post da cussagliaziun.
- ➔ Il post d'administraziun vain chürà dal cumün, rapreschantants da l'economia, cultura e società sco intrapraisas da servezzans e partenaris fidaivels.
- ➔ La populaziun da la Val Müstair as partecipescha activamaing e contribuischa a la reuschida dals progets dal Parc da natüra.
- ➔ La populaziun e'ls giasts sun infuormats davart il Parc da natüra, seis böts, sia importanza e sias activitats.
- ➔ Il Parc da natüra vain percepi sco instituziun chi agischa professionalmaing grazcha a mezs e chanals da comunicaziun adattats.
- ➔ Il Parc da natüra vain percepi sco partenari pro activitats da planisaziun dal territori ed as partecipescha a process da decisiun.

Co less la Biosfera Val Müstair raggiundscher seis böts?

- Accumplir tuot las incumbenzas da management i'l rom dal post d'administraziun tenor planisaziun invers ils portaders, Chantun e Confederaziun.
- Manar ed accumpagnar las gruppas da lavur dal Parc da natüra. Chüra da la rait cun partenarias e partenaris dadaint e dadour il Parc da natüra.
- Infuormaziun activa e specifica vers las gruppas in mera davart differents chanals (medias digitalas e medias stampadas).
- Render visibel il Parc da natüra ed applichar consequentamaing il label "Biosfera Val Müstair".
- Armonisar las operusitats ed activitats territorialas dal cumün dal parc culs böts dal Parc da natüra.

Böt strategic: Sustegn da la perscrutaziun e da la collavuraziun da perscrutaziun

Aint illa Biosfera Val Müstair giaina a fuond a las chosas ed accompagnain la perscrutaziun da la natüra, da l'economia e da la società.

Che less raggiundscher la Biosfera Val Müstair?

- ➔ Basas e soluziuns scientificas promouvan la qualità da la lavur strategica ed operativa dal Parc da natüra.
- ➔ La regiun es attractiva sco lö per perscrutaders/-ras grazcha al sustegn dal Parc da natüra.
- ➔ Üna buna colliaziun dal Parc da natüra cun perscrutaders/-ras d'instituziuns da perscrutaziun promouva la realisaziun da la lavur da perscrutaziun.

Co less la Biosfera Val Müstair raggiundscher seis böts?

- Promouver la perscrutaziun süls chomps da la perscrutaziun dal ecosistem e dal process sco eir la perscrutaziun in regard a la cooperaziun da l'economia, società, natüra e cultura.
- Accompagnar progets da perscrutaziun i'l territori dal parc in collavuraziun cun la Cumischiun da perscrutaziun dal Parc Naziunal Svizzer.
- Chüra dals contacts cun scoulas otas, universitats ed instituziuns da differentas disciplinas scientificas.
- Muossar il svilup süls chomps da natüra, cuntrada e società sco eir dedüer trends da svilup aint il Parc da natüra Biosfera Val Müstair.
- Trar a nüz resultats da la perscrutaziun e dal monitoring per l'ulteriur svilup dal management dal Parc da natüra e dal Reservat da biosfera.

Finanziaziun

La stima da las investiziuns futuras as basa sül stadi da cugnuschentscha dad hoz (tabella 1). In basa al lung spazi da temp esa probabelmaing d'adattar la planisaziun d'investiziuns. Pels ons 2021 fin 2024 es avantman üna dumonda da finanzas detagliada.

Tabella 1. Cumposiziun dals mezs finansials per mincha böt strategic tenor chapitel 7 dal plan da management.

Böt strategic	2021-2030
1 Mantegnimaint ed augmoint da valor da la qualità da natüra e cuntrada	2'842'000 CHF
2 Promoziun dal turissem in accord cun la natüra e cultura	2'080'000 CHF
3 Promoziun dad ün'economia regiunala persistenta	2'080'000 CHF
4 Promoziun da la cultura regiunala	1'161'000 CHF
5 Promoziun da la fuormaziun per ün svilup persistent	1'409'000 CHF
6 Garanzia da management, comunicaziun e svilup dal spazi	4'943'000 CHF
7 Böt strategic: Sustegn da la perscrutaziun e da la collavuraziun da perscrutaziun	1'413'000 CHF
Total cuosts	15'928'000 CHF